

Patricius G. Walsh, *Titi Livi, Ab Urbe condita. Libri XXVIII-XXX.* B. G. Teubner. Leipzig 1986, pp. I-XV + 1-155. Στερεότυπος έκδοσις. (Editio stereotypa). Τιμή 44.Μ.

Εἰς τὴν σειράν τῆς «Ταῦβερνιανῆς Βιβλιοθήκης Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων Συγγραφέων» (*Bibliotheca Scriptorum Graecorum et Romanorum Teubneriana*) ἐξεδόθη τὸ 1986 ὁ ὡς ἄνω διαμνημονευόμενος τόμος, ὁ περιλαμβάνων τὴν ὑπὸ τοῦ Βρεττανοῦ κλασσικοῦ φιλολόγου Patricius G. Walsh γενομένην κριτικὴν ἐκδοσιν τοῦ 28ου ἕως καὶ τοῦ 30ου τῶν βιβλίων τοῦ ἔργου «Ἀπὸ κτίσεως Ῥώμης» (*Ab Urbe condita*) τοῦ ἐξόχου Λατίνου ἱστορικοῦ Τίτου Λιβίου ἢ ἀπλῶς Λιβίου [*Titus Livius, (59 π.Χ.-17μ.Χ.)*].

Εἰς τὸ πρῶτον μέρος τῆς παρουσίας ἐκδόσεως περιλαμβάνονται τὰ ἀκόλουθα: α) Εἰς τὰς σσ. V-X περιέχεται ὁ λατινιστὶ —κατὰ τὸ ἔθος— συντεταγμένος Πρόλογος (*Praefatio*), ὁ ὁποῖος διαιρεῖται εἰς τέσσαρα ἐπιμέρους τμήματα, καλύπτοντα τὴν ἱστορίαν τῆς χειρογράφου παραδόσεως τοῦ ἐκδιδομένου κειμένου. Τὰ ἐξῆς: I. Περὶ τῆς προελεύσεως (ρίξης-καταγωγῆς) τοῦ Πουτεανείου (ἢ Πουτεανοῦ) (κώδικος) (*De stirpe Puteanea*), σσ. V-VI. II. Περὶ τῆς προελεύσεως Σ (*De stirpe Σ*), σσ. VI-IX. III. Περὶ τοῦ βεβαιότερου μαρτυρίου τῆς παραδόσεως Σ εἰς τὸ ἀποκαταστητὸν κείμενον (*De testimonio certiore traditionis Σ in textu constituendo*), σσ. IX καὶ IV. Περὶ τῆς ὀρθογραφίας καὶ τῆς λατινικότητος (*De orthographia et latinitate*), σσ. IX-X. β) Εἰς τὸν σ. XI ἀπεικονίζεται τὸ Στέμμα (τῶν κωδίκων) [*Stemma (codicum)*], συγκείμενον ἐκ τοῦ ἀρχετύπου, ὡς καὶ ἐκ τῶν διαδοχικῶν σταδίων τῆς χειρογράφου παραδόσεως αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ 5ου μέχρι τοῦ 15ου αἰῶνος μ.Χ. γ) Εἰς τὰς σσ. XII-XIII περιλαμβάνονται αἱ ἑκδόσεις, ὡς καὶ τὰ κριτικὰ ἔργα, τὰ κατὰ μεγαλύτερον βᾶρος ἀνήκοντα εἰς τὰ βιβλία 26-30 (*Editiones atque opera critica maioris momenti ad libros 26-30 pertinentia*), σσ. XII-XIII. δ) Εἰς τὴν σ. XIV ἀναγράφονται τὰ Μονογράμματα (τῶν κωδίκων) [*Sigla (codicum)*]: οἱ μνημονευόμενοι κώδικες οἱτοὶ καλύπτουν τὸν χρονικὴν περίοδον ἀπὸ τοῦ 5ου μέχρι καὶ τοῦ 15ου αἰῶνος μ.Χ., ἀρχόμενοι ἀπὸ τοῦ Πουτεανείου ἢ Πουτεανοῦ P κώδικος (*Codex Puteanus, Paris. Lat. 5730 saec. V*) καὶ καταλήγοντες εἰς τὸν Βατικανὸν W κώδικα (*Codex Vaticanus, Palat. 879 saec. XV*). Εἰς τὸ δευτερον δὲ μέρος τῆς παρουσίας ἐκδόσεως διαλαμβάνονται τὰ ἐπόμενα: α) Εἰς τὰς σσ. 1-148 περιλαμβάνεται τὸ ἐκδιδομένον κείμενον, μετὰ τοῦ οἰκείου Κριτικοῦ Ὑπομνήματος (*Apparatus Criticus*), ὡς καὶ τῶν Μαρτυριῶν (*Testimonia*). Τὸ ἐν λόγῳ κείμενον ἀποτελοῦν τὸ 28ον βιβλίον (σσ. 1-56), τὸ 29ον (σσ. 56-99) καὶ τὸ 30ον (σσ. 100-148). β) Εἰς τὰς σσ. 149-155 ἐμπεριέχονται Πίνακες (*Indices*), ὡς ὁ Πίναξ Προσώπων (*Index Personarum*), (σσ. 149-152) καὶ ὁ Πίναξ Τόπων καὶ Ἐθνῶν (*Index Locorum et Gentium*), (σσ. 153-155).

Ἡ ὡς ἄνω ἐκδοσις τοῦ Patricius G. Walsh παρέχει ὅλα τὰ στοιχεῖα τῆς κριτικῆς παρουσιάσεως ἐνὸς κειμένου τῆς ἀρχαίας κλασσικῆς γραμματείας. Ἡ βιβλιογραφικὴ ἐπιμέλεια τῆς ἐκδόσεως εἶναι ἀρκούντως ἱκανοποιητικὴ. Προσφέρει εἰς τὴν ἐπιστήμην ἀρκετὰ τεκμήρια, ὡς καὶ πειστικὰς ἀποδείξεις σχετικῶς μὲ τὴν πρόοδον τῆς φιλολογικῆς κριτικῆς καὶ τῆς γενικωτέρας καλλιτεργείας τῶν κλασσικῶν γραμμάτων καὶ ἰδιαίτερος τῶν λατινικῶν. Χαρακτηριστικῶς σημειοῦμεν ἐνταῦθα τὸ γεγονός τῆς διαφοροποιήσεως ἐνίων γραφῶν τοῦ ἐκδιδομένου κειμένου, ἀναφορικῶς πρὸς ἄλλους ἐκδότας, ὡς π.χ. πρὸς τὸ κείμενον τῶν W. Weissenborn - H. J. Müller. Leipzig 1890 (Teubner), ἐκ τῆς ἐκδόσεως τῶν ὁσίων ὁ Erich Burck, ἀντλήσας κείμενα, κατ' ἐπιλογὴν, τοῦ Τίτου Λιβίου, υἱοθέτησε τὰς παραδεδομένας, ὑπὸ τῶν ὡς ἄνω ἐκδοτῶν γραφᾶς, ἐνίων λέξεων [Πρβλ. T. Li-

vius, Ab Urbe condita. Libri XXI-XXX. Textauswahl, Einleitung und erklärendes Namenverzeichnis von Erich Burck, o. Professor der klassischen Philologie an der Universität Kiel. Heidelberg 1975, σσ. 232 + 2 Σχεδιαγράμματα τῆς μάχης τῶν Καννῶν καὶ τῆς μάχης τῆς Ζάμας + 2 χάρται (τῆς κεντρῶς Ἰταλίας καὶ τῆς δυτικῆς Μεσογείου θαλάσσης). Ὡς παράδειγμα ἀναφέρονται τὴν γραφὴν sociorum <que> [(Πρβλ. Walsh, ἔνθ' ἄνωτ. σ. 15, 28, 13. 5, l. 30 sociorumque (A. c. // 30 sociorumque scripsi sociorum codd. -Burck, ἔνθ' ἄνωτ. σ. 142, l. 30, sociorum, υἰοθετῶν τὴν παραδεδομένην γραφὴν τῶν κωδίκων, κατὰ τὴν ἔκδοσιν Weissenborn-Müller, Leipzig 1890).

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΑΘ. ΤΟΥΡΛΙΔΗΣ

Paulus Fedeli, In M. Antonium Orationes Philippicae XIV, ἐν «M. Tulli Ciceronis scripta quae manserunt omnia. Fasc. 28». Teubner. Leipzig 1986, pp. I-XXVII + σσ. 1-193. (Editio Stereotypa).

Εἰς τὴν σειρὰν τῆς «Ταῦβερνιανῆς Βιβλιοθήκης Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων συγγραφέων», ἐξεδόθη τῷ 1986 τὸ 28ον τομίδιον, τὸ ὁποῖον περιλαμβάνει κριτικὴν ἔκδοσιν ὑπὸ τοῦ Ἰταλοῦ φιλολόγου Paolo Fedeli τοῦ κειμένου τοῦ Μάρκου Τυλλίου Κικέρωνος «Κατὰ Μάρκου Ἀντωνίου Φιλιππικοὶ Λόγοι Δεκατέσσαρες» (44-43 π.Χ.), ἐκ τῶν ὁποίων οἱ δύο ἐξεφωνήθησαν ἐνώπιον τοῦ λαοῦ (coram populo), οἱ δὲ ὑπόλοιποι δώδεκα ἐνώπιον τῆς Συγκλήτου (in senatu).

Εἰς τὸ πρῶτον μέρος τῆς μετὰ χεῖρας ἐκδόσεως περιλαμβάνονται τὰ ἐξῆς: Εἰς τὰς σσ. V-XVIII περιέχεται ὁ λατινιστί, κατὰ τὸ ἔθος τῶν κλασσικῶν ἐκδόσεων, συντεταγμένος Πρόλογος (Praefatio), γραφεὶς τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1979, ὅπου ὁ ἐκδότης ἀναφέρεται εἰς τὴν ἔχουσαν σχέσιν μετὰ τὴν χειρόγραφον παράδοσιν τοῦ κειμένου φιλολογικὴν κριτικὴν. Εἰς τὰς σσ. XIX-XX διαλαμβάνεται ὁ Κατάλογος τῶν ἐντύπων Ἐκδόσεων (Conspectus Editionum) τῶν ἔργων τοῦ Κικέρωνος, ὡς καὶ τοῦ ὑπὸ ἐξέτασιν κειμένου, ἐμπεριέχων τὰς ἐκδόσεις ἀπὸ τοῦ 1471 (Io. Andreas Aleriensis, Roma) μέχρι τοῦ 1970 (H. Kasten, Berlin). Εἰς τὰς σσ. XX-XXVI ἀναφέρεται ὁ οἰκείος, περὶ τοῦ ἐν μέρει ἢ ἐν ὅλῳ ἐκδεδομένου ἔργου τοῦ Κικέρωνος, Κατάλογος Βιβλίων (Conspectus Librorum), περιλαμβάνων μονογραφίας, εἰδικὰς μελέτας, κριτικὰς παρατηρήσεις, διορθώσεις γραφῶν, σχόλια, καταλόγους κωδίκων, γραμματολογικὰς πληροφορίας, γλωσσικὰς καὶ γραμματικὰς ἐπισκέψεις, ὑπομνήματα, κλπ. Εἰς τὴν σ. XXVII ἀναγράφονται τὰ Μονογράμματα τῶν κωδίκων (Sigla), ἀναφερόμενα εἰς τοὺς μεταξὺ τοῦ ἐνάτου καὶ δωδεκάτου αἰῶνος ἐνυπάρχοντας κώδικας τοῦ ἐκδιδομένου ὑπὸ τοῦ P. Fedeli κειμένου τοῦ Κικέρωνος, οἱ ὅποιοι κατατάσσονται εἰς δέκα κατηγορίας, εἴτε μεμονωμένως, εἴτε ὁμαδικῶς. Μετὰ τὴν ὡς ἄνω περιγραφὴν τοῦ τεχνικοῦ μέρους τῆς ἐκδόσεως, εἰς τὰς ἐπομένους σσ. 1-183 ἀκολουθεῖ ἡ ἔκδοσις, τοῦ κειμένου, μετὰ τοῦ σχετικοῦ Κριτικοῦ Ὑπομνήματος (Apparatus Criticus), ὡς καὶ τῶν ἐνιαχοῦ διαμνημονευομένων οἰκείων Μαρτυριῶν ἢ Μαρτυριῶν (Testimonia). Εἰς τὴν σ. 184 περιλαμβάνεται ἡ ἔκδοσις τῶν Ἀποσπασμάτων (Fragmenta) καὶ τέλος εἰς τὰς σσ. 185-193 περιέχεται ὁ Κατάλογος Κυρίων Ὀνομάτων καὶ Πραγμάτων (Index Nominum <add.> et Rerum).